

HENRYK WALCZAK

**POLSCY PRZEDSTAWICIELE DYPLOMATYCZNI
W RUMUNII W LATACH 1918–1940**

Część I: 1918–1923

Słowa kluczowe: Polska, Rumunia, dyplomacja, przedstawiciele dyplomatyczni, stosunki międzynarodowe

Key words: Poland, Romania, diplomats, diplomatic representatives, international relations

Polska międzywojenna głównie zagrożenie dla swojej niepodległości widziała we wznowieniu ekspansji dwu byłych zaborców, tj. Niemiec i Rosji. Po I wojnie światowej były one co prawda osłabione klęskami wojennymi i walkami wewnętrznymi, jednakże w miarę upływu lat potencjał ich ulegał odbudowie, rzutując na coraz bardziej widoczne ambicje odzyskania dawnej pozycji mocarstwowej. W tej sytuacji głównym problemem polskiej polityki zagranicznej było poszukiwanie takiej konstelacji międzynarodowej, która zabezpieczyłaby świeżo odzyskaną niepodległość. Partnerem asekurującym przed zagrożeniem z Zachodu wydawała się Francja, z którą w 1921 r. został zawarty alians polityczno-wojskowy. Podobną funkcję wobec Rosji Sowieckiej (Związku Sowieckiego) odgrywał sojusz z Rumunią. Trudną do przecenienia rolę w tworzeniu podwalin bezpieczeństwa RP, a następnie przeciwdziałaniu czynnikom je osłabiającym, odgrywała polska służba dyplomatyczna¹.

¹ Szerzej: *Historia dyplomacji polskiej*, t. 4, 1918–1939, red. P. Łossowski, Warszawa 1995; M.K. Kamiński, M.J. Zacharias, *Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej Polskiej*

Celem artykułu jest charakterystyka działalności polskich dyplomatów w Rumunii na tle kształtowania się i funkcjonowania sojuszu polsko-rumuńskiego oraz roli, jaką odgrywał w polityce zagranicznej RP w okresie międzywojennym.

Z inicjatywą nawiązania stosunków dyplomatycznych z Rumunią wystąpił jesienią 1918 r. Departament Stanu Królestwa Polskiego, działający pod auspicjami zależnej od mocarstw centralnych Rady Regencyjnej. Poprzez swoje przedstawicielstwo w Wiedniu anonsował on 12 października wobec Rumunów powołanie dr. Mariana Lindego na chargé d'affaires w Bukareszcie².

Osoba posła nie była nieznana w rumuńskiej stolicy. Urodził się 1 października 1869 r. w rodzinie ziemiańskiej Ferdynanda i Kamili z domu Stańkowskiej w Stanisławowie. Tam też uczęszczał do gimnazjum klasycznego. W latach 1890–1894, będąc stypendystą Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, prawdopodobnie studiował na Wydziale Prawa i Umiejętności Politycznych tamtejszego Uniwersytetu, osiągając stopień doktora. Naukę w zakresie ekonomii pogłębiał w latach 1894–1897 na uniwersytetach we Francji i Belgii. Po przyjeździe do kraju w 1897 r. został sekretarzem Towarzystwa Akcyjnego dla Budowy Wagonów i Maszyn w Sanoku. Po powrocie do Lwowa w 1900 r. został wicedyrektorem Banku Zaliczkowego oraz jednym z dyrektorów firmy „Fabryka Wody Sodowej «Zdrowie» we Lwowie. Stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką”³.

1918–1939, Warszawa 1998; J. Krasuski, *Tragiczna niepodległość. Polityka zagraniczna Polski w latach 1919–1945*, Poznań 2000.

² Nota przedstawiciela Królestwa Polskiego w Wiedniu S. Przeździeckiego do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych C. Ariona z 12 X 1918 r. (nr 879), [w:] *România-Polonia. Relații diplomatice, col. de red. F. Anghel, N. Mareș, D. Preda*, București 2003, przypis 3, s. 6; W. Stępiak, *Początki stosunków dyplomatycznych Polski z Rumunią (1918–1919). Studia z dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej*. T. XXVII, 1992, k. 60; H. Walczak, *Sprawa ustanowienia oficjalnych stosunków dyplomatycznych między Polską a Rumunią w latach 1918–1919*, [w:] *Polska i Rumunia od historycznego sąsiedztwa do europejskiego partnerstwa. Materiały z sympozjum. Polonia și România – de la vecinătatea istorică la parteneriatul european. Materialele simpozionului*, oprac. red. i korekta S. Iachimovschi, E. Wieruszewska-Calistru, Suceava 2009, s. 17–18.

³ Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Stanisławowie za rok szkolny 1879, Lwów 1879, s. 48; A. Fischer, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. *Zarys dziejów*, Lwów 1927, s. 110; Kronika, „Słowo Polskie” 17 IX 1897, s. 2; *Przyjechali do Lwowa*, Tamże 12 V 1900, s. 7; Obwieszczenia, „Gazeta Lwowska” 27 III 1901, s. 10 (stąd cytat); https://www.myheritage.pl/person-1500016_240414851_240414851/dr-marian-lin-

W tym czasie był już znanym człowiekiem interesu cieszącym się dużym prestiżem, czego wyrazem był udział w Zjeździe Przemysłowym w Krakowie we wrześniu 1901 r. W jego trakcie wygłosił referat *Utworzenie Centralnego Związku dla Przemysłu Fabrycznego w Galicji*, a uczestnicy przyjęli uchwałę o realizacji tego postulatu. Linde nie znalazł się jednak we władzach powołanego dwa lata później stowarzyszenia. W 1902 r. upadła bowiem fabryka wody sodowej. Winą za to obarczano Lindego. W procesie sądowym, którego finał miał miejsce w grudniu 1903 r., oskarżony co prawda został uwolniony od winy i kary. Można jednak sądzić, iż proces nadwyrężył w Galicji jego reputację biznesową. Stąd też zapewne zdecydował się na założenie w marcu 1903 r. w Smyrnie w Turcji domu handlowego „M.T. Linde dla pośrednictwa w imporcie towarów austriackich”. Po kilku latach – jak można sądzić – osiadł na stałe w Rumunii. Działalność gospodarczą na tamtejszym gruncie z pewnością ułatwiało mu małżeństwo z Heleną Duncka de Sajo, wywodzącą się z osiadłej w Galicji gałęzi tego rodu, mającego swoich przedstawicieli w Rumunii oraz na Węgrzech⁴. Wykorzystując neutralność kraju swego zamieszkania, Linde pomagał w pierwszych dwu latach wielkiej wojny oddzielnym frontem rodzinom galicyjskim w wymianie korespondencji i pieniędzy. Na łamach prasy podkreślano jego bezinteresowność i nazywano „polskim ambasadorem”⁵. W grudniu 1917 r. pojawił się nawet na łamach „Gazety Lwowskiej” apel o składanie datków celem utworzenia fundacji im. Lindego. Trudno ocenić, czy akcja ta była wyrazem uznania dla szlachetności działań przemysłowca, czy też chodziło o spopularyzowanie jego osoby celem łatwiejszego robienia interesów, a może kariery politycznej. Można sądzić, iż mając szerokie kontakty w bukareszteńskim świecie biznesu i polityki oraz dobre stosunki z tamtejszymi władzami okupacyjnymi, a także zasługi w pomaganiu rodakom doświadczonym przez wojnę, wydawał się Linde czynnikiem decyzyjnym w Departamencie Stanu

---

de, [dostęp: 20.01.2017]; Z. Landau, *Linde Hubert Ignacy (1867–1926)*, „Polski Słownik Biograficzny” (dalej: PSB), t. XVII, 1972, s. 354–355.

⁴ Pamiętnik I. Zjazdu Przemysłowego w dniach 18, 19, 20 I 21 września 1901 r. w Krakowie, zestawiał M. Dąbrowski, Kraków 1901, s. 247–256; Centralny Związek Galicyjskiego Przemysłu Fabrycznego, „Ilustracja Polska”, 5 II 1904, s. 76; *Jak u nas „robią” przemysł krajowy*, „Naprzód”, 13 II 1902, s. 1–2; Eksport do Azji Mniejszej, „Nowa Reforma” 28 III 1903, s. 3; Kronika Lwowska, Tamże, 24 XII 1903, s. 6; <https://www.geni.com/people/helena-linde/6000000029718239056>, [dostęp: 20 I 2017].

⁵ *Z bliska i z daleka*, „Ilustrowany Kurier Codzienny”, 3 VII 1915, s. 7; S. Wędkiewicz, *Sprawa polska w Rumunii*, „Wiadomości Polskie”, 6 XII 1915, s. 5; *Z kolonii polskiej w Bukareszcie*, „Świat”, 16 IX 1916, s. 8 (stąd cytat).

Królestwa Polskiego dobrym kandydatem na polskiego przedstawiciela dyplomatycznego w Rumunii, tym bardziej że przejawiał sympatie do aktywistycznie nastawionych polskich polityków⁶.

23 października Linde przedstawił szefowi dyplomacji rumuńskiej Constantinowi Arionowi listy uwierzytelniające. W odpowiedzi usłyszał, iż relacje z rządem Rumunii mogą przyjąć tylko postać półurzędową, gdyż państwo polskie nie zyskało jeszcze uznania z punktu widzenia prawa międzynarodowego. Niemniej władze w Bukareszcie są skłonne utrzymywać kontakty, gdyż Polska i Rumunia zapewne niebawem staną się sąsiadami i będą posiadać „wielkie, wspólne interesy polityczne i ekonomiczne”⁷.

Wycofanie z Rumunii okupacyjnych wojsk niemieckich zmieniło nastawienie do Lindego proaliantcko już teraz nastawionych władz tego kraju. Internując i wydalając poddanych monarchów państw centralnych poinformowano go 28 listopada o braku akceptacji dla dalszego pełnienia przezeń funkcji chargé d'affaires i zażądano wyjazdu z Rumunii, uzasadniając to nieposiadaniem przez państwo polskie uznania międzynarodowego⁸. Linde nie podzielał tej argumentacji, wskazując, iż zasady prawa międzynarodowego nie pozostawały niezmiennie w okresie dopiero co zakończonej wojny i w dalszym ciągu wykazują taką tendencję. Jego trwanie na posterunku było też konieczne ze względu na uciekinierów – Polaków napływających z ogarniętej wojną domową Rosji, którym niezbędna była opieka i pomoc⁹.

Do opuszczenia Bukaresztu przez Lindego jednak nie doszło. Na początku grudnia 1918 r. przybył bowiem nad Dambovitę Tadeusz Gwiazdoski, powołany przez polskie MSZ na stanowisko II sekretarza Legacji RP w Bukareszcie. Przywiózł on ze sobą m.in. kopie depeesz, z których jedna sygnowana przez

⁶ S. Wędkiewicz, *Sprawa polska w Rumunii*, „Wiadomości Polskie”, 6 XII 1915, s. 5; Fundacja imienia Mariana Lindego, „Gazeta Lwowska”, 16 XII 1917, s. 4.

⁷ Pismo Lindego do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych z 2 XII 1918 r. (nr 11). Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, București (dalej: AMAE) 71 /1914, E2, partea I, vol.4, k. 12.–13; F. Anghel, *Wspólna pamięć Intermarium. Określenie przebiegu granic i nawiązanie stosunków dyplomatycznych między Rumunią a Polską po I wojnie światowej. România Mare oraz Polonia Restituta*, [w:] *Międzymorze. Nadzieje i ograniczenia w polityce II Rzeczypospolitej*, red. E. Znamierowska-Rakk, Warszawa 2016, s. 306; *Reprezentacja zagraniczna państwa polskiego*, „Ilustrowany Kurier Codzienny”, 6 XI 1918, s. 3.

⁸ Pismo rumuńskiego MSZ (rkps) do M.Lindego z 15/28 XI 1918 r. (nr 2045). AMAE. 71 /1914, E2, partea I, vol. 4, k. 6.

⁹ Pismo Lindego do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych z 2 XII 1918 r. (nr 11) AMAE.71 /1914, E2, partea I, vol. 4, k. 12.–13.

Naczelnika Państwa J. Piłsudskiego informowała państwa koalicji o powstaniu niepodległej Polski, druga zaś podpisana przez wiceministra spraw zagranicznych Tytusa Filipowicza wzywała do nawiązania z RP stosunków dyplomatycznych. Zapewne w bagażu dyplomatycznym Gwiazdoskiego znajdowało się również pismo z datą 26 listopada proponujące rządowi rumuńskiemu kontynuowanie przez Lindego jego misji w charakterze chargé d'affaires. Dokumenty te złożone przez szefa Legacji w bukareszteńskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych pozostały co prawda bez odpowiedzi, ale przestało ono na pewien czas naciskać na opuszczenie przez niego Rumunii¹⁰.

W tym czasie istniały dwa ośrodki kształtowania polskiej polityki zagranicznej: nieuznawany przez aliantów rząd w Warszawie, z ramienia którego pełnił swoją misję Linde, oraz posiadający takie uznanie Komitet Narodowy Polski w Paryżu¹¹. Szef Legacji, pragnąc polepszyć swoje notowania w Bukareszcie, podjął zabiegi wobec KNP, by ten zaakceptował go jako swego reprezentanta w Rumunii. Dla komitetu jednak lepszym kandydatem był dr Stanisław Koźmiński, który pojawił się Bukareszcie 17 grudnia 1918 r. jako wysłannik lwowskich działaczy obozu narodowego, którzy zostali przekonani przez francuskiego oficera por. Henri Villaime'a, iż powinni na gruncie rumuńskim posiadać swojego przedstawiciela występującego w sprawach Galicji Wschodniej zarówno wobec czynników miejscowych, jak i dowódców wojsk francuskich tam stacjonujących. Zdominowany przez endecję KNP nie odmówił prośbie wspomnianych polityków i samego Koźmińskiego o udzielenie pełnomocnictw i 10 stycznia 1919 r. zaproponował mu pełnienie funkcji agenta do spraw konsularnych przy rządzie rumuńskim, wyrażając życzenie, aby współdziałał w tych kwestiach z Lindem¹².

¹⁰ Kronika Polityczna „Głos” 20 XI 1918, s. 3; Pismo T. Filipowicza z 26 XI 1918 r. (nr 2396/IX) do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych. AMAE.71 /1914, E2, par- tea I, vol. 4, k. 1–1a; pismo Lindego do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych z 11 XII 1918 r. (nr 13). Tamże, k. 19; M. Grzegorzczak, *Krótkie przedstawienie stosunków między przedstawicielstwem Komitetu Narodowego Polskiego a tamtejszą Legacją Polską*. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej: AAN), Komitet Narodowy Polski (dalej: KNP), t. 86, k. 18; por. N. Dascălu, *Relații româno-polone în perioada interbelică (1919–1939)*, București 1991, s. 15.

¹¹ W. Michowicz, *Organizacja polskiego aparatu dyplomatycznego*, [w:] *Historia dyplomacji polskiej*, t. 4, s. 5–10.

¹² Pismo Ph. Berthelota do E. Piltza z 4 I 1919 r., [w:] J. Łaptos, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quaid'Orsay*, Warszawa 1993, s. 38–39; fragment pisma KNP do S. Koźmińskiego z 10 I 1919, AAN, KNP, t. 83, k. 4; M. Grzegorzczak, *Krótkie przedsta-*

Stanisław Koźmiński urodził się 8 listopada 1877 w Tarnopolu jako syn burmistrza Leona i Stanisławy z domu Lipińskiej. Ukończył gimnazjum tarnopolskie, a następnie w latach 1888–1895 studiował prawo na uniwersytetach we Lwowie i Wiedniu, wieńcząc naukę uzyskaniem w 1903 r. stopnia doktora. Od 1900 r. do 1918 był pracownikiem w Prokuratorii Skarbu we Lwowie, osiągając stanowisko radcy. W latach 1916–1918 prowadził wykłady z ekonomii na Wyższych Kursach Społecznych we Lwowie. W 1915 r. został członkiem Ligi Narodowej, współpracując w latach 1917–1918 w wydawaniu jej tajnego pisma „Z Chwili”. Działał też w Zjednoczeniu Narodowym powstałym w 1915 r. pod auspicjami Ligi. Po wybuchu w listopadzie 1918 r. walk polsko-ukraińskich o Lwów aktywnie zaangażował się w prace Straży Obywatelskiej, współredagując pismo Komendy Obrońców Lwowa „Pobudka”. Po wyparciu wojsk ukraińskich z miasta w grudniu 1918 r. udał się – jak już wspomniano – do Bukaresztu. Tam, po uznaniu go przez KNP za przedstawiciela do spraw konsularnych, Koźmiński spotkał się z M. Lindem, informując go o zamiarze koncentrowania się w swojej działalności na sprawach ściśle związanych z Galicją Wschodnią, co tenże zaakceptował i zobligował się do udzielania wszelkich wiadomości odnoszących się do tych kwestii, jeśli znajdą się w dyspozycji kierowanej przez niego Legacji. Uzgodniono również, iż oba przedstawicielstwa będą występować „pro foro externo (...) jako wzajemnie uzupełniające się”¹³.

W połowie stycznia 1919 r. nastąpiło porozumienie między Naczelnikiem Państwa Józefem Piłsudskim a paryskim KNP, czego wyrazem było powołanie akceptowanego przez wszystkie znaczące siły polityczne w Polsce rządu Ignacego Jana Paderewskiego. Nowy premier i jednocześnie minister spraw zagranicznych 23 stycznia uznał komitet w Paryżu za reprezentanta RP wobec państw zwycięskiej koalicji. W tych okolicznościach KNP poczuł się w prawie mianować Koźmińskiego tymczasowym przedstawicielem Polski przy rządzie rumuńskim, obligując go do współpracy z Lindem i zwracając uwagę na jego świetne rozeznanie w miejscowych realiach. Decyzja KNP spotkała się z kryty-

---

wienie... Tamże, t. 86, k. 20–21; W. Stępnik, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 44.

¹³ *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*. A Biographical Dictionary of the Polish Foreign Service 1918–1945, t. (v.) III, opr. K. Smolana, Warszawa 2010, s. 68; J. Czekanowski, *Koźmiński Stanisław (1877–1938)*, PSB, t. XV, Warszawa 1970, s. 70; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. nauk. J.M. Majchrowski przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 101; odpis telegramu Koźmińskiego do KNP z 21 I 1919 r. AAN, KNP, t. 2171, k. 4.; M. Grzegorzczuk, *Krótkie przedstawienie...* Tamże, t. 86, k. 22–23 (stąd cytaty).

ką warszawskiego MSZ-u, który taki sposób ustanawiania przedstawicielstw ocenił jako szkodzący autorytetowi rządu RP. Natomiast Paderewski potwierdził Lindemu dalsze sprawowanie funkcji¹⁴.

Tymczasem coraz większe zaniepokojenie polskich polityków i wojskowych budziły dążenia niepodległościowe Ukraińców wschodniogalicyskich. 6 lutego 1919 r. w stolicy Rumunii zjawił się Stanisław Głabiński – jeden z najbardziej znaczących polityków obozu narodowego – celem odbycia rozmów z rządem rumuńskim i miejscowym dowództwem francuskim odnośnie kooperacji wojskowej, służącej stłumieniu irredenty ukraińskiej. Przy czynnym udziale Koźmińskiego nastąpiło spotkanie Głabińskiego występującego jako „delegat nadzwyczajny i minister pełnomocny rządu RP” z przedstawicielami władz rumuńskich i gen. Henri-Mathias Berthelotem – nieomalże wszechmocnym na gruncie bukareszteńskim dowódcą alianckiej Armii Dunaju. Polski gość, akcentując wspólny interes Polski i Rumunii w uśmierzeniu planów stworzenia niepodległego państwa ukraińskiego w Galicji Wschodniej, zaproponował gospodarzom podjęcie współpracy wojskowej i ustanowienie wspólnej granicy. Zasugerował także zawarcie konwencji militarnej między obu państwami. Rumuni jednak uchylili się od rozmów. Żadnych rezultatów nie osiągnął również w rozmowie z francuskim generałem, któremu zaproponował koncentrację w Rumunii oddziałów polskich rozproszonych w południowej Rosji, Besarabii, Bułgarii i okolicach Stambułu celem uderzenia stamtąd na wojska ukraińskie w Małopolsce Wschodniej¹⁵.

Trzy dni po wyjeździe Głabińskiego z Bukaresztu, który nastąpił 10 lutego, przyjechała do Bukaresztu polska misja wojskowa z gen. hr. Robertem Lamezan-Salinsem¹⁶ na czele. Jej ogólne zadanie było zbieżne z działaniami Głabiń-

¹⁴ H. Walczak, *Sojusz z Rumunią w polskiej polityce zagranicznej w latach 1918–1931*, Szczecin 2008, s. 39–41; W. Stępiński, *Dyplomacja polska...*, s. 45–46.

¹⁵ H. Walczak, *Problem ukraiński w stosunkach polsko-rumuńskich w czasie wojny o Galicję Wschodnią w latach 1918–1919. Wrzesień 1939 roku. Geneza II wojny światowej w polskiej perspektywie*, t. 1, *Wojsko, wojna, jeniectwo*, red. J. Faryś, T. Sikorski, P. Słowiński, Gorzów Wlkp 2010, s. 12–13; W. Stępiński, *Dyplomacja polska...*, s. 49.

¹⁶ Gen. Robert hr. Lamezan de Salins urodził się 14 sierpnia 1869 w Mödling w rodzinie arystokratycznej jako syn Edwarda prezesa Sądu Krajowego i Marii de Mack. Po ukończeniu gimnazjum rozpoczął służbę w armii austriackiej. Ukończył akademię wojskową w Wiener Neustadt (1890) i Sztabu Generalnego (1896). Do 1907 r. pełnił służbę w różnych formacjach kawalerii austriackiej. W latach 1908–1912 był attaché wojskowym w Paryżu i Brukseli. W czasie I wojny światowej pełnił funkcje sztabowe, a w latach 1917–1918 był szefem krajowego urzędu gospodarczego dla Galicji. W grudniu 1918 r.

skiego, chodziło o nawiązanie współpracy wojskowej z Rumunami i Francuzami przeciwko Ukraińcom wschodniogalicyskim. W tym czasie starano się demonstrować jedność wysiłków obu polskich przedstawicieli dyplomatycznych w Bukareszcie. Z inicjatywy Heleny i Mariana Linde zostało zorganizowane 17 lutego w jednej z najbardziej okazałych miejsc rumuńskiej stolicy – Hotel Boulevard – przyjęcie na cześć gen. Lamezana. Uczestniczyli w nim m.in. towarzyszący generałowi – kpt. Józef Beck, delegat KNP – S. Koźmiński, sekretarz Legacji – Gwiazdoski oraz reprezentujący IV Dywizję Strzelców z Odessy – rtm. Włodzimierz Dunin-Żuchowski¹⁷.

Rumuni, którzy w odniesieniu do osób mających reprezentować RP w Bukareszcie, byli adresatami rozbieżnych życzeń polskiego MSZ i paryskiego KNP, podkreślali fakt nieuznawania Lindego przez rząd królewski i dezaprobatę dla występowania przezeń w charakterze chargé d'affaires, a 27 lutego potwierdzili wobec komitetu paryskiego nominację Koźmińskiego, domagając się jednak uściślenia, czy reprezentuje on premiera RP, czy też cały rząd polski. Strona rumuńska żądała od władz polskich szybkiego uporządkowania sprawy. Takie intencje, zapewne powodowane chęcią uzyskania potwierdzenia swej funkcji, zdeterminowały 23 lutego 1919 r. wyjazd Lindego do Warszawy. Na stanowisku szefa Legacji zastąpił go sekretarz Gwiazdoski¹⁸.

---

podjął służbę w Wojsku Polskim. W styczniu 1919 r. został szefem Polskiej Misji Wojskowej w Bukareszcie, gdzie przebywał do marca tego roku. W czerwcu 1919 reprezentował Polskę przy misji alianckiej w Małopolsce Wschodniej, następnie, do 20 lipca sprawował dowództwo Okręgu Etapowego „Lwów”. Pod koniec lipca i na początku sierpnia tego roku przewodniczył delegacji polskiej toczącej rozmowy z Rumunią w sprawie ewakuacji Pokucia. Od sierpnia do grudnia był szefem polskiej misji wojskowej w Berlinie. Po powrocie do kraju dowodził 12 Dywizją Piechoty (do stycznia 1920). Potem objął stanowisko dowódcy Okręgu Generalnego „Pomorze”, a od marca Okręgu Generalnego „Lwów”. Od sierpnia do września 1920 był dowódcą Frontu Południowo-Wschodniego i 6 Armii. Następnie powrócił do dowodzenia okręgami, które to dowództwo sprawował do końca sierpnia 1921. Urlopowany ze względu na stan zdrowia, w lipcu 1922 został przeniesiony w stan nieczynny. W sierpniu 1923 znowu znalazł się w służbie czynnej. W końcu września 1926 został przeniesiony w stan spoczynku. Zmarł w swoim majątku w Świrzu 29 listopada 1930 r. P. Stawcki, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918–1939*, Warszawa 1994, s. 191; A. Wojtaszak, *Generacja Wojska Polskiego 1918–1926*, Warszawa 2012, s. 538–539.

¹⁷ H. Walczak, *Problem ukraiński ...*, s. 13; *Powitanie misji polskiej*, „Ilustrowany Kurier Codzienny”, 28 II 1919, s. 2.

¹⁸ M. Grzegorzcyk, *Krótkie przedstawienie stosunków...*, AAN, KNP, t. 86, k. 22–23; H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 41.

Tadeusz Gwiazdoski (występujący niekiedy pod nazwiskiem Grostern lub Gwiazdowski) urodził się 21 września 1889 r. w Warszawie w zasymilowanej rodzinie żydowskiej jako syn lekarza Wiktora Grosterna i Amelii z domu Starkman. Maturę zdał w gimnazjum im. W. Górskiego. Brał udział w strajku szkolnym w 1905. Był członkiem tajnych młodzieżowych organizacji niepodległościowych. Odbywał studia we Francji, następnie w Szwajcarii, ostatecznie kończąc je w 1914 na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu. W czasie I wojny światowej we Francji i Szwajcarii prowadził działalność publicystyczną, popularyzując ideę niepodległości Polski. Po powrocie do kraju rozpoczął pracę w Wydziale Prasowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W listopadzie 1918 r. brał udział w rozbrajaniu Niemców w gmachu przyszłego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W grudniu 1918 r. przybył – jak już wspomniano – do Bukaresztu, gdzie objął funkcję sekretarza Legacji, a po wyjeździe Lindego do Warszawy zaczął go zastępować. Rumuni milcząco tolerowali jedynie funkcjonowanie przedstawicielstwa, które nie posiadało oficjalnych możliwości występowania w interesie polskich obywateli przebywających w Królestwie. Fakt wyjazdu Koźmińskiego 9 marca do Paryża oraz niemalże równoczesny powrót do Polski gen. Lamezana, utrudniły tak bardzo możliwości działania Gwiazdoskiego, iż w końcu marca wystosował on telegraficzną prośbę do KNP o udzielenie chociażby „prowizorycznego pełnomocnictwa”¹⁹.

Nie wywołała ona żadnej reakcji komitetu paryskiego. Nie przyniosła też rezultatów sugestii uporządkowania sprawy przedstawicielstwa wyrażona wobec I. Paderewskiego przez rumuńskiego premiera *ad interim* Pherekyde’a. Szef rządu RP podtrzymał chęć utrzymania Lindego jako *chargé d'affaires* i nakazał KNP uzgodnienie z przebywającym w Paryżu premierem Brătianu «agrément» dla swego kandydata. Komitet opierał się temu poleceniu, podnosząc brak kwalifikacji Lindego i fakt tymczasowej akredytacji Koźmińskiego przez Rumunów²⁰.

Problem oficjalnej reprezentacji dyplomatycznej RP w Rumunii nadal nie został rozwiązany. Natomiast Koźmiński po przyjeździe z Paryża na początku

¹⁹ *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*. A Biographical Dictionary of the Polish Foreign Service 1918–1945, t. (v.) II, opr. K. Smolana, Warszawa 2009, s. 48–49; *Kronika Polityczna*, „Głos”, 20 XI 1918, s. 3. M. Grzegorzczak, *Krótkie przedstawienie stosunków...*, AAN, KNP, t. 86, k. 23–24; *Przemówienie min. Sokółowskiego nad grobem ś.p. Tadeusza Gwiazdoskiego*, „Wilno i Lwów”, 30 IV 1950, s. 1.

²⁰ Pismo Paderewskiego do KNP z 15 III 1919 r. (nr 2760/19/VI), AAN, KNP, t. 85, k. 29; H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 42.

kwietnia podjął próbę faktycznego przejścia kierownictwa konkurencyjnego przedstawicielstwa, narzucając Gwiazdoskiemu zasadę akceptowania przez siebie paszportów i dokumentów urzędowych ekspediowanych do władz rumuńskich. Reakcją Rumunów było oświadczenie, iż Legacja formalnie nie istnieje, a reprezentant RP w Bukareszcie może być ustanowiony „tylko na podstawie pełnomocnictw podpisanych przez naczelnika państwa polskiego, względnie prezesa rządu lub ministra spraw zagranicznych”. Zaznaczono, że misja Koźmińskiego bez pełnomocnictw z Warszawy ma charakter półoficjalny. W tej sytuacji delegat KNP odzegnał się od faktycznego kierowania Legacją²¹ i ponownie znalazła się ona w gestii Gwiazdoskiego²².

Ofensywa wojsk czerwonej Rosji przeciwko Ukraińskiej Republice Ludowej i zbliżanie się do granicy z Rumunią na Dniestrze w połączeniu z przewrotem bolszewickim na Węgrzech mogło w opinii polityków RP przekonać Bukareszt do kooperacji z Warszawą na płaszczyźnie wojskowej i gospodarczej. Pogorszenie położenia militarnego oddziałów WP w Galicji Wschodniej w końcu kwietnia było dodatkowym czynnikiem skłaniającym do zabiegów o zbliżenie z Rumunią i ustanowienia bezpośredniego połączenia. W tym czasie Koźmiński, mając na względzie realizację tego celu, starał się zapobiec przerzutowi oddziałów petlurowskiej URL do Galicji Wschodniej, tłumacząc Rumunom, iż może to doprowadzić do opanowania Besarabii przez Ukraińców lub „infiltracji bakcyli bolszewickiego” na tym terenie. Dla RP zaś oznaczałoby podniesienie potencjału wojsk ZURL walczących z Polakami i musiałyby zostać odebrane jako wrogie działania grożące „zabiciem w zarodku wszelkiego moż-

²¹ Odpis depeszy Koźmińskiego do KNP z 10 IV 1919 r., AAN, KNP, t. 2171, k. 53; H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 43.

²² Gwiazdoski formalnie piastował funkcję sekretarza do 1 lipca 1919 r. Następnie powrócił do centrali MSZ, gdzie do czerwca 1922 pracował na stanowisku referenta, a potem I sekretarza legacyjnego w Departamencie Politycznym. Od marca do końca grudnia 1923 był sekretarzem legacyjnym w Delegacji RP przy Lidze Narodów. Przez niemal cały 1924 rok był zastępcą naczelnika Wydziału do spraw Ligi Narodów w MSZ. W grudniu tego roku znalazł się w składzie Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie, gdzie do końca 1932 r. pełnił funkcję radcy poselstwa, jednocześnie od kwietnia do listopada 1932 r. był chargé d'affaires. Po powrocie do centrali ministerstwa, od stycznia 1933 r. kierował Wydziałem Organizacji Międzynarodowych w Departamencie Politycznym, a od lutego 1934 do 1 września 1939 r. był zastępcą dyrektora Departamentu Politycznego. W czasie II wojny światowej pełnił różne funkcje w służbie zagranicznej na uchodźctwie. Zmarł w Londynie 15 kwietnia 1950 r. *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej...*, t. II, s. 49–50.

liwego zbliżenia Polski z Rumunią²³. Delegatowi KNP oraz rotmistrzowi Zygmuntowi Ołdakowskiemu²⁴, członkowi polskiej misji wojskowej w Bukareszcie, nie udało się zapobiec transportowi oddziałów ukraińskich. Protestując przeciwko temu, Koźmiński wysuwał żądanie zgody na translokację IV dywizji z Besarabii, gdzie znalazła się ona po ewakuacji z Odessy do Galicji. Napotykało to jednak na opór gen. Berthelota, który wiązał z Ukraińcami nadzieje na udział w mało realnym wspólnym ukraińsko-polsko-rumuńskim froncie antybolszewickim. Dopiero odejście ze stanowiska francuskiego generała, przyjęte z zadowoleniem przez delegata KNP, zdecydowało o zgodzie Rumunów na transport dywizji gen. Żeligowskiego do Polski²⁵.

Waga wydarzeń rozgrywających się nad Dniestrem i w Galicji Wschodniej narzucała konieczność posiadania w Rumunii poselstwa uznawanego przez władze tego kraju. 21 kwietnia KNP wystąpił wobec Paderewskiego z propozycją jego ustanowienia, wskazując na Feliksa Raczkowskiego jako ewentualnego chargé d'affaires i Koźmińskiego jako pierwszego sekretarza. Szef rządu co prawda nie podjął tematu, ale postanowił uznać Koźmińskiego za swego przedstawiciela w Bukareszcie. Skutkiem tego było przyjęcie na audyencji 19 maja przez rumuńską parę królewską dotychczasowego reprezentanta KNP, co stanowiło widomy znak podniesienia jego znaczenia. Rumuni uzależnili także od podpisu Koźmińskiego respektowanie ważności wystawianych przez Legację dokumentów²⁶.

---

²³ Raport nr 2 Koźmińskiego do KNP z 12 IV 1919 r. Tamże. T. 2171, k. 46; H. Walczak, *Problem ukraiński ...*, s. 16.

²⁴ Rtm (mjr) Zygmunt Ołdakowski urodził się 1 października 1886 r. W czasie I wojny światowej służył w armii rosyjskiej, w 1917 r. zostając adiutantem głównodowodzącego Frontem Rumuńskim, gen. D. Szczerbaczewa. W listopadzie 1918 r. znalazł się w składzie polskiej Misji Wojskowej w Kijowie w charakterze szefa Biura Reewakuacyjnego. Od stycznia 1919 był członkiem polskiej Misji Wojskowej w Bukareszcie, a po wyjeździe w lipcu 1919 r. attaché wojskowego RP w Rumunii ppłk. F. Respaldizy pełnił do listopada tego roku jego obowiązki. Następnie objął stanowisko attaché wojskowego w Szwajcarii, które piastował do maja 1921 r., po czym został przeniesiony do rezerwy. Jego dalsze losy nie są znane. W. Rezmer, O. Górka, dz.cyt., s. 113; R. Majzner, *Attachaty Wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, Częstochowa 2011, s. 160–161, 523–524; <http://www.muzeumwp.pl/oficero-wie/?letter= O&page=8>, [dostęp: 21 I 2017].

²⁵ H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 57–59; W. Stępniań, *Dyplomacja polska...*, s. 47.

²⁶ H. Walczak, *Sprawa ustanowienia...*, s. 22–23; W. Stępniań, *Początki stosunków...*, s. 70; por. F. Anghel, *Wspólna pamięć...*, s. 308.

Potrzeba zacieśnienia stosunków z Rumunią legła u podstaw mianowania na stanowisko attaché wojskowego ppłk. Ferdynanda Respaldizy²⁷, który zjawiał się w Bukareszcie 7 maja 1919 r. Koźmiński początkowo liczył na bliską z nim współpracę, chociażby ze względu na fakt, iż obaj pochodzili z Galicji Wschodniej, szybko jednak został ostudzony w swoich nadziejach, gdyż Respaldiza w niewielkim zakresie skłonny był udzielać mu informacji i w bliższej komitywie pozostawał z Gwiazdoskim²⁸. Pobyt Respaldizy w Bukareszcie był tym bardziej wskazany, że pod wpływem sukcesów polskich w wojnie z Ukraińcami Rumuni zdecydowali się wkroczyć na Pokucie, oficjalnie dla wsparcia oddziałów polskich, faktycznie zaś dla zabezpieczenia linii kolejowej łączącej Maramureş z Bukowiną oraz sparaliżowania dążeń czerwonej Rosji do połączenia z Węgierską Republiką Rad²⁹.

Zwiększenie autorytetu Koźmińskiego na gruncie bukareszteńskim nie stanowiło alternatywy dla ustanowienia przedstawicielstwa o wyższej randze

²⁷ Ferdynand Respaldiza urodził się 22 lipca 1871 r. w Linzu. W 1888 r. ukończył Militär-Oberrealschule Mährisch Weißkirchen, po czym służył w różnych pułkach kawalerii austriackiej. W czasie I wojny światowej najpierw wchodził w skład Komendy Wojskowej Lwowa, a od 1915 do 1917 znajdował się w sztabie korpusu gen. Hofmanna (XXV Korpus). Następnie został przeniesiony do Komendy Połączonych Agend Rolniczych jako szef wydziału aprowizacyjnego, gdzie pozostawał do 1918 r., gdy rozpoczął służbę w nowo powstałej Komendzie Rolniczej w Galicji Wschodniej, zajmującej się sprawami organizacji i wdrożenia „orki motorowej”. W 1919 r. wstąpił do Wojska Polskiego. 28 kwietnia tego roku otrzymał on nominację na stanowisko attaché wojskowego, a w maju tego roku przybył do Bukaresztu. Jego wyjazd z Rumunii nastąpił po niespełna trzech miesiącach, w końcu lipca 1919 r. w atmosferze skandalu. Powodem stała się sugestia Respaldizy o możliwości zdobywania informacji wojskowych drogą agenturalną, co Rumuni odczytali jako podatność ich korpusu oficerskiego na korupcję i poczuli się obrażeni. Po opuszczeniu Rumunii Respaldiza w grudniu 1919 r. został attaché wojskowym w Sztokholmie. Funkcję tę sprawował do końca lipca 1920 r. Po opuszczeniu służby gospodarował w majątku Bazar w Małopolsce Wschodniej. Zmarł w 1941 r. R. Majzner, *Attachaty Wojskowe...*, s. 330–331, 378–379; G. Płachciak, *Dyplomacja wojskowa II Rzeczypospolitej w okresie kształtowania się państwa polskiego w latach 1919–1921*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2008, nr 3–4, s. 226; <http://e-radar.pl/pl/magazyn/04-2015/kury,nie,lataja.html>, dostęp 28 I 2017; <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.86910>, [dostęp: 26.01.2017].

²⁸ R. Majzner, *Attachaty Wojskowe...*, s. 331; H. Walczak, *Sprawa ustanowienia...*, s. 23.

²⁹ F. Anghel, *Okupacja Pokucia przez Armię Rumuńską (24 maja – początek sierpnia 1919) i początki stosunków polsko-rumuńskich*, „Przegląd Historyczny” 1998, nr 2, s. 256–257; M. Klimecki, *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa 2000, s. 219.

i szerszych prerogatywach. Było to oczywiste zarówno dla KNP, jak i sfer politycznych i wojskowych w Warszawie oraz samego Koźmińskiego, który był zdania, iż powinno się uczynić go tymczasowym szefem Legacji i oficjalnie akredytować nowego posła. Zdecydowane działania w tym względzie podjął wiceminister spraw zagranicznych Władysław Wróblewski, który w piśmie z 2 czerwca wskazywał KNP na szkodliwość dla interesów polskich istnienia podwójnej reprezentacji w Rumunii, informując jednocześnie o mianowaniu na stanowisko posła RP w tym kraju Aleksandra hr. Skrzyńskiego. Należy dodać, iż polski MSZ, podejmując starania o agrément dla nowego posła, komunikował odwołanie Lindego (którego Rumuni nie uznawali), przemilczając funkcjonowanie oficjalnie przez nich aprobowanego Koźmińskiego. Skrzyński przybył do Bukaresztu 17 czerwca w towarzystwie Lindego³⁰, mianowanego na stanowisko konsula generalnego³¹.

---

³⁰ P. S., Wandycz, *Aleksander Skrzyński. Minister spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2006, s. 16; W. Stępiak, *Dyplomacja polska...*, s. 56–57; H. Walczak, *Sprawa ustanowienia...*, s.23–24.

³¹ Linde podjął obowiązki konsula generalnego i usiłował je pełnić, jak się wydaje, do 1921 r., napotykać opór Rumunów przed jego uznaniem. Następnie zaangażował się w działalność biznesową w Polsce. W 1921 r. stał się właścicielem sanatorium im. Dłuskich w Zakopanem; w 1922 r. został współzałożycielem Banku Polsko-Rumuńskiego. SA w Katowicach, a w latach 1923–1925 był jego dyrektorem. W 1923 r. wszedł w skład Rady Nadzorczej Fabryki Obrabiarek „Pionier”, sp. z o.o. W 1925 r. został współzałożycielem „Instytutu dla Curieterapii. Zakład dla leczenia radium w Krakowie SA”. Gwarancja udzielona Lindemu przez brata Huberta – prezesa PKO – stała się przyczyną dochodzeń Najwyższej Izby Kontroli, a potem wytoczenia temu ostatniemu procesu przed Sądem Okręgowym w Warszawie w kwietniu 1926 r. O sfalszowanie dokumentu gwarancyjnego został też oskarżony Marian, który jednak w 1927 r. został ostatecznie uniewinniony. Od tego wszakże czasu zaczął likwidować swoje interesy w Polsce. W czasie II wojny światowej zaangażował się w pomoc uchodźcom polskim w Rumunii. Zginął 15 kwietnia 1945 podczas bombardowania Bukaresztu przez aliantów. Zob. Sanatorium im. Dłuskich w Zakopanem, „Goniec Krakowski”, 3 VII 1921, s. 6; Obwieszczenia, „Tygodnik Handlowy”, 28 XII 1923, s. 8; Obwieszczenia sądowe, „Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego”, 26 I 1924, s. 4; Kronika emisyjna, „Przegląd Gospodarczy”, 15 I 1925, z. 2, s. 83; *Rozprawa dra Mariana Lindego*, „Gazeta Lwowska”, 4 XI 1927, s. 1; T. Dubicki, *Studenci polscy w Rumunii w latach 1939–1945*, „Przegląd Historyczny” 1990, nr 1–2, s. 168; W. Morawski, *Słownik historyczny bankowości polskiej do 1939 roku*, Warszawa 1998, s. 127; <https://www.geni.com/people/marian-linde/6000000029736076573>, [dostęp: 21.01.2017]; https://www.myheritage.pl/person-1500016_240414851_240414851/dr-marian-linde, [dostęp: 21.01.2017].

Aleksander Skrzyński (albo Skrzyńno-Skrzyński) urodził się 19 marca 1882 r. w Zagórzanach koło Gorlic w rodzinie arystokratycznej jako syn Adama i Oktawii z domu Tarnowskiej. W 1900 r. zdał maturę w III Gimnazjum w Krakowie. Następnie w latach 1900–1905 studiował prawo na uniwersytetach w Wiedniu, Monachium i Krakowie, gdzie w 1906 r. uzyskał doktorat. Po zakończeniu nauki odbywał praktyki w Namiestnictwie we Lwowie oraz starostwie w Gorlicach. W grudniu 1909 r. wstąpił do służby dyplomatycznej Austro-Węgier, obejmując stanowisko attaché w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w Wiedniu. Następnie pełnił funkcję sekretarza w ambasadzie przy Watykanie, poselstwie w Hadze oraz ambasadach w Berlinie i Paryżu. W chwili wybuchu wojny otrzymał nominację na pierwszego sekretarza ambasady w Waszyngtonie, ale rzekomo jej nie przyjął. Istnieje też pogląd, że jednak zdołał objąć to stanowisko. Kolejnym przydziałem było poselstwo w Stuttgarcie, stolicy Wirtembergii, będącej częścią II Rzeszy Niemieckiej. Niebawem jednak zaciągnął się ochotniczo do armii austriackiej i służył w niej do listopada 1915 r. jako podkomendny gen. Rozwadowskiego. Po jego dymisji odszedł do rezerwy, figurując nadal jako sekretarz poselstwa w Stuttgarcie. Będąc mocno związany z konserwatystami krakowskimi, wraz z powstaniem w końcu 1918 r. Stronnictwa Budowy Zjednoczonej Polski objął funkcję jednego z wiceprezesów. Potem w charakterze członka Zarządu Głównego znalazł się w Stronnictwie Pracy Konstytucyjnej. Po wstąpieniu do polskiej służby zagranicznej, 24 maja 1919 r. został mianowany – jak już wspomniano – posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym RP w Bukareszcie. Złożenie listów uwierzytelniających królowi Ferdynandowi nastąpiło 22 czerwca tego roku³².

W ciągu kilku kolejnych dni od przybycia Skrzyńskiego Koźmiński wprowadzał go w bieg bieżących spraw, następnie 26 czerwca złożył premierowi ad interim i ministrowi spraw zagranicznych – Pherkide’owi – listy odwołujące i opuścił Bukareszt³³.

---

³² H. Korczyk, *Skrzyński Aleksander Józef (1882–1931)*, [w:], PSB, t. XXXVIII, 1997–1998, s. 453–454; P.S. Wandycz, *Aleksander Skrzyński...*, 14–16.

³³ Raport Koźmińskiego do KNP z 30 VI 1919 r. (nr 12). AAN. KNP. T.87, k. 91. Koźmiński po powrocie z Rumunii znalazł się w lipcu 1919 r. w polskim MSZ, gdzie pełnił funkcje naczelnika referatu rumuńsko-węgierskiego, a następnie naczelnika Wydziału Zachodniego Departamentu Dyplomatycznego. Od marca 1923 r. sprawował funkcję dyrektora Departamentu Dyplomatycznego (od lipca noszącego miano Polityczno-Ekonomicznego). W 1924 został delegatem Polski do Ligi Narodów w rokowaniach polsko-niemieckich o tzw. konwencję wiedeńską w sprawie obywatelstwa i opcji na Górnym Śląsku. W lutym 1925 r. objął stanowisko posła RP w Holandii, z jednoczesnym repre-

Zasadniczym celem misji Skrzyńskiego było doprowadzenie do aliansu polsko-rumuńskiego. Musiał on rozwiązywać problemy, które mogły utrudnić zarówno po stronie rumuńskiej, jak i polskiej, zrealizowanie tego zamiaru. Pierwszą ważną sprawą stało się przystopowanie nadużyć, jakich dopuszczały się na Pokuciu wobec miejscowej ludności polskiej wojska królewskie. Poseł RP wobec powtarzania się tego rodzaju aktów wielokrotnie interweniował nie tylko u przedstawicieli rządu, ale też u króla Ferdynanda i królowej Marii. Gdy oddziały polskie pokonały Ukraińców i zajęły linie Seretu, dalsze pozostawanie oddziałów rumuńskich na Pokuciu było zdaniem Skrzyńskiego zbędne, stąd też sugerował rządowi RP wystąpienie wobec Rumunów z żądaniem opuszczenia tego obszaru. W tym czasie władze w Bukareszcie same dojrzały do tej decyzji ze względu na konieczność wzmocnienia własnych sił, walczących z Węgierską Republiką Rad. W sierpniu 1919 r. zatem nastąpiła ewakuacja Pokucia³⁴.

Rozгромienie bolszewickich wojsk węgierskich oraz zmniejszenie zagrożenia sowieckiego rumuńskiej granicy na Dniestrze sprawiło, iż miarodajne sfery w Bukareszcie, które wcześniej wobec Skrzyńskiego deklarowały chęć zbliżenia z Polską, teraz zaczęły wykazywać dużo mniejsze zainteresowanie. Sytuacja uległa zmianie w początkach 1920 r., gdy Armia Czerwona po pokonaniu „białych” wojsk gen. Antona Denikina ponownie znalazła się nad Dniestrem. Poseł RP zaczął wówczas czynić zabiegi pozyskania Rumunów dla stworzenia wraz z państwami bałtyckimi wspólnego frontu asekurującego przed niebezpieczeństwem sowieckim. Dyplomacja królewska, która wydawała się skłaniać ku polskim propozycjom, ponownie usztywniła stanowisko. Bukareszt podjął bowiem sondażowe rozmowy z Moskwą w sprawie wyrównania wzajemnych relacji, licząc, że zakończą się one uznaniem przez bolszewików przyłączenia do Rumunii Besarabii. W tej sytuacji rozmowy polsko-rumuńskie toczony w Warszawie w marcu 1920 r. zakończyły się kompletnym fiaskiem,

---

zentowaniem Polski w Stałym Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości w Hadze. Ustąpił w 1927 r. i został przeniesiony najpierw w stan rozporządzalności, a potem spoczynku. Gospodarował w majątku Supranówka w pow. skaleckim. Zmarł 7 lutego 1938 r. we Lwowie. J. Czekanowski, *Koźmiński Stanisław...*, s. 70–71; *Słownik biograficzny polskiej służby...*, t. III, s. 68–69.

³⁴ H. Walczak, *Sprawa sojuszu polsko-rumuńskiego w latach 1919–1921 w świetle raportów i depeż posła RP w Bukareszcie A. Skrzyńskiego. Bliżej siebie. Rumuni i Polacy w Europie. Historia i dzień dzisiejszy. Materiały z sympozjum. Mai aproape unii de alții. Românişipoloneziîn Europa. Istorieşi prezent. Materialelesimpozionului*, red. S. Iachimovschi, E. Wieruszewska, Suceava 2006, s. 241–243.

mimo wielkiego wysiłku włożonego przez Skrzyńskiego w ich przygotowanie na gruncie bukareszteńskim³⁵.

Możliwości bliższej kooperacji pojawiły się po zerwaniu negocjacji sowiecko-rumuńskich. Premier Alexandru Averescu w rozmowie ze Skrzyńskim optował za wspólnym podpisaniem przez oba kraje pokoju z bolszewikami i kontynuacją współpracy tak przeciw RFSRR, jak i przyszłej Rosji, jeśli odrodziłaby się ona na gruzach tej pierwszej. W czasie wizyty w Bukareszcie gen. Tadeusza Rozwadowskiego (30 kwiecień–10 maj 1920 r.), której akompaniamentem były sukcesy polskie w wojnie Rosją Sowiecką, Rumuni – jak donosił Skrzyński – wykazywali duże zainteresowanie ścisłym sojuszem z RP. Na przeszkodzie jego realizacji początkowo stanął niepokój Bukaresztu przed reakcją mocarstw Ententy oraz projekt Warszawy rozszerzenia o Węgry aliansu polsko-rumuńskiego. Rzecz natomiast straciła na aktualności, gdy Armia Czerwona zaczęła odnosić zwycięstwa nad wojskami polskimi. Politycy rumuńscy nie chcieli ryzykować inwazji bolszewickiej na swój kraj. Z drugiej jednak strony brali pod uwagę taką możliwość i dyskretnie wspierali Polskę dyplomatycznie oraz umożliwiali tranzyt materiału wojennego przez swoje terytorium. Zwycięstwo wojsk polskich pod Warszawą zmniejszyło niepokój Rumunii przed najazdem sowieckim, ale o podjęciu rozmów w kwestii aliansu z Polską jeszcze tam wówczas nie myślano³⁶.

Zawarcie przez RP w październiku 1920 r. pokoju preliminaryjnego z Rosją Sowiecką unaoczniało Rumunom ponownie zagrożenie ze Wschodu i przywróciło przychyłność wobec nawiązania ścisłej kooperacji z Polską. Królewski minister spraw zagranicznych Take Ionescu wystąpił wówczas z koncepcją wprowadzenia RP do organizowanej przez siebie Małej Ententy, która obejmować miała obok Polski i Rumunii, także Czechosłowację, Królestwo SHS i Grecję. Plany te zostały pozytywnie przyjęte przez Skrzyńskiego. Był on jednak wśród polskich polityków odosobniony w tym nastawieniu, a odwiedziny Ionescu w Warszawie w początkach listopada 1920 r. zakończyły się zupełnym niepowodzeniem. W tej sytuacji odżyła sprawa bilateralnego aliansu między Warszawą a Bukaresztem, tym bardziej że wzmoгло się tam odczuwanie nie-

³⁵ H. Walczak, *Sojusz z Rumunią w środkowoeuropejskiej i bałkańskiej polityce Polski w pierwszej połowie lat dwudziestych XX wieku*, [w:] *Międzymorze...*, s. 315–316; H. Bułhak, *Polska a Rumunia 1918–1939*, [w:] *Przyjaźnie i antagonizmy. Stosunki Polski z państwami sąsiednimi w latach 1918–1939*, red. J. Żarnowski. Warszawa 1977, s. 308.

³⁶ W. Stępiak, *Dyplomacja polska...*, s. 85–86; H. Bułhak, *Początki sojuszu polsko-rumuńskiego i przebieg rokowań o konwencję wojskową w latach 1919–1921*, *Dzieje Najnowsze* 1973, z. 3, s. 32–36.

bezpieczeństwa najazdu ze strony Rosji Sowieckiej. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu posła RP w Rumunii wspieranego przez attaché wojskowego mjr. Olgierda Górkę³⁷ uzgodniono najpierw konwencję militarną, a później skorelowany z nią układ polityczny. Finalizacja przymierza zabezpieczająca oba kraje przed zagrożeniem sowieckim nastąpiła 3 marca 1921 r. w trakcie wizyty ministra spraw zagranicznych RP Eustachego Sapiehy w Bukareszcie. Rola Skrzyńskiego w doprowadzeniu do skutku podpisania przymierza, a później skłonienia części polskiej opinii publicznej kwestionującej jego wartość była trudna do przecenienia. Był to jego wielki osobisty sukces³⁸.

Politycy polscy w zdecydowanej większości podtrzymywali negatywne nastawienie względem wstąpienia Polski do Małej Ententy, która ostatecznie ukształtowała się jako porozumienie Czechosłowacji, Rumunii i Królestwa SHS. Nie wykluczali wszakże możliwości współpracy z tym ugrupowaniem w określonych sprawach, czego wyrazem była m.in. koordynacja działań dy-

³⁷ Mjr Olgierd Górka urodził się 12 grudnia 1887 w Rawie Ruskiej jako syn Władysława i Rozalii z Glauzów. Gimnazjum skończył Złoczowie, studiował zaś na uniwersytetach we Lwowie i Wiedniu. Na Uniwersytecie Lwowskim w 1909 r. obronił doktorat, a w 1916 r. habilitację. Był członkiem Związku Strzeleckiego. W czasie I wojny światowej walczył w Legionach Polskich. W 1917 r. został wicedyrektorem Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu, pełniąc także służbę adiutanta Rady Regencyjnej. W październiku 1918 znalazł się w Wojsku Polskim, a w listopadzie został szefem Oddziału V – Demobilizacyjnego Sztabu Generalnego. Brał także udział w szeregu inicjatywach dyplomatycznych, m.in. w grudniu 1918 r. uczestniczył w rozmowach z posłem niemieckim w Warszawie hr. Harrym Kesslerem oraz premierem litewskim Augustinasem Voldemarasem. W styczniu 1919 r. objął stanowisko attaché wojskowego w Szwajcarii, następnie w listopadzie tego roku przejął analogiczną funkcję w Bukareszcie. Po konflikcie z MSZ i poselstwem polskim w Rumunii został w październiku 1921 r. odwołany. Po powrocie do Polski pełnił służbę w 27 pułku ułanów. W październiku 1923 ukończył kurs doszkalający w Wyższej Szkole Wojennej i został oficerem Sztabu Generalnego. Następnie służył w 7 pułku ułanów oraz w Inspektoracie Armii Nr I. W końcu maja 1925 r. został przeniesiony do rezerwy. Po opuszczeniu wojska wykładał na uniwersytetach Jana Kazimierza w Lwowie i Jagiellońskim. W czasie II wojny światowej był dyrektorem Departamentu Spraw Narodowościowych rządu RP na uchodźstwie. Po powrocie do kraju w 1945 pracował najpierw w MSZ, a później wykładał na Uniwersytecie Warszawskim. Zmarł 26 listopada 1955 r. w Warszawie. K. Piwarski, *Górka Olgierd (1887–1955) PSB*, 1959/1960 t. 8 s. 414–415; W. Rezmer, *Olgierd Górka – żołnierz, polityk, polski attaché wojskowy w Rumunii*, [w:] *Polska i Rumunia. Wspólnie – obok – blisko. Polonia și România. Împreună*, alături, aproape, red. S. Iachimovschi, K. Stempel-Gancarczyk, E. Wieruszewska-Calistru, *Suceava 2015*, s. 92–122; R. Majzner, *Attachaty...*, s. 322–325, 332–334.

³⁸ H. Bułhak, *Początki sojuszu...*, s. 36–48; H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 112–140.

plomacji wymienionych państw w przededniu i w trakcie konferencji genueńskiej. Inne nastawienie prezentował w tym czasie Skrzyński, który podjął zabiegi wspierane przez Rumunię przekształcenia tej okazjonalnej kooperacji w trwałą kombinację łączącą się z przystąpieniem Polski do bloku dunajskiego, który w ten sposób stałby się czwórporozumieniem. Podstawą jego funkcjonowania byłaby nie tylko, jak dotychczas, obrona przez rewizjonizmem węgierskim i bułgarskim, ale też asekuracja przed niebezpieczeństwem ze strony Niemiec i Rosji. Zamysły posła RP w Bukareszcie spotkały się z brakiem zrozumienia kolejnych szefów polskiej dyplomacji: Konstantego Skirmunta i Gabriela Narutowicza oraz z twardą opozycją ze strony Pragi, która obawiała się dominacji Warszawy w nowej konstelacji³⁹.

Obok współdziałania w kontekście konferencji genueńskiej Polska podjęła zabiegi na rzecz pogłębienia kooperacji politycznej i wojskowej z Rumunią oraz zlikwidowania niespójności konwencji wojskowej z układem politycznym. Z takimi zadaniami został wysłany przez J. Piłsudskiego do Bukaresztu jako attaché wojskowy – ppłk Wieniawa-Długoszowski⁴⁰. W ich urzeczywist-

³⁹ M. Faryś, *Konstanty Skirmunt, 11 czerwca 1921–26 czerwca 1922*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długołęckiego i K. Szczepanika, przy współpr. J. Farysia i H. Walczaka, Szczecin 2014, s. 184–187; H. Walczak, *Dyplomacja polska wobec ugody bukareszteńskiej (22 lutego 1922 roku)*, [w:] *Z dziejów Rosji i Polski w XX wieku. Księga dedykowana Profesorowi Richardowi Pipesowi*, pod red. H. Kocója, R. Małka i M. Szczerbińskiego, Gorzów Wlkp. 2006, s. 205–210.

⁴⁰ Gen. bryg. Bolesław Wieniawa-Długoszowski urodził się 22 lipca 1881 r. w Maksymówce w rodzinie ziemiańskiej jako syn Bolesława i Józefy z domu Struszkiewicz. Uczęszczał do gimnazjów we Lwowie, Chyrowie, zdając w 1900 r. eksternistyczny egzamin maturalny w Nowym Sączu. W 1906 r. ukończył studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Lwowskiego. Studiował też w Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie i Paryżu. W czasie pobytu we Francji zaangażował się w działalność powstałego tam oddziału Związku Strzeleckiego. W czasie I wojny światowej walczył w Legionach Polskich, będąc w tym czasie adiutantem Józefa Piłsudskiego oraz w POW. W listopadzie 1918 r. znalazł się w Wojsku Polskim. Brał udział w wojnie 1920 r. W listopadzie 1921 r. objął funkcję attaché wojskowego w Bukareszcie, którą sprawował do listopada następnego roku. Następnie na różnych stanowiskach w Wojsku Polskim, m.in. jako dowódca 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego (1926), I Brygady Kawalerii i p.o. dowódcy 2 dywizji kawalerii w Warszawie (1930). W 1938 r. objął stanowisko ambasadora RP w Rzymie przy Kwirynale, na którym pozostawał do 1940 r. 1 lipca 1942 r. popełnił samobójstwo w Nowym Jorku. P. Stawecki, *Słownik biograficzny...*, s. 100–101; J.M. Majchrowski, *Ulu-bieniec Cezara. Bolesław Wieniawa-Długoszowski. Zarys biografii*, Wrocław 1990, passim.

nieniu wspierał go poseł Skrzyński. We wrześniu 1922 r. miała miejsce wizyta w rezydencji królewskiej w Sinai Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z udziałem posła i attaché wojskowego, w trakcie której doszło do podpisania nowej konwencji wojskowej. Obok wzmocnienia bezpieczeństwa obu państw stanowiła ona też wstęp do rozpoczęcia studiów obu sztabów generalnych odnośnie ewentualnych operacji przeciwko Rosji Sowieckiej⁴¹.

Skuteczność Skrzyńskiego w doprowadzeniu do aliansu z Rumunią oraz bardzo dobre zorganizowanie wizyty Naczelnika Państwa w tym kraju wpłynęły zapewne na poruczenie mu przez premiera gen. Władysława Sikorskiego w grudniu 1922 r. funkcji ministra spraw zagranicznych⁴². Kierowanie placówką w Bukareszcie objął jako chargé d'affaires Paweł Jurjewicz, dotychczasowy sekretarz poselstwa⁴³.

Jurjewicz (Juriewicz) urodził się 6 czerwca 1875 r. w Odessie w rodzinie ziemiańskiej jako syn Stanisława i Wienężysławy z domu Barczewskiej. Szkołę średnią ukończył we Francji. Następnie gospodarował w rodzinnym majątku w Raszkowie w Mołdawii. W czasie I wojny wspierał Polski Komitet Pomocy Rannym w Odessie, potem zaś pracował w Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w Vevey w Szwajcarii. W czerwcu 1919 r. wstąpił do polskiej służby zagranicznej, stając się członkiem osobistego sekretariatu premiera I. J. Paderewskiego. Potem został zastępcą naczelnika Wydziału w Departamencie Polityczno – Ekonomicznym MSZ. W październiku 1920 objął stanowisko pomocnika naczelnika Wydziału Zachodniego. W miesiąc później został sekreta-

---

⁴¹ H. Walczak, *Wizyta Naczelnika Państwa J. Piłsudskiego w Rumunii w 1922 r.*, [w:] *Józef Piłsudski (1867–1935). Polityk, wódz, mąż stanu*, red. J. Faryś i T. Sikorski, Szczecin 2005, s. 83–93; W. Stępiak, *Dyplomacja polska...*, s. 131–133.

⁴² Skrzyński piastował ją do maja 1923 r., po dymisji towarzyszył rumuńskiej parze królewskiej w czasie wizyty w Polsce w czerwcu 1923 r. Wiosną 1924 r. został delegatem RP przy Lidze Narodów. Następnie 27 lipca tego roku objął funkcję szefa polskiej dyplomacji w gabinecie W. Grabskiego, utrzymując jednocześnie (do marca 1925 r.) stanowisko przedstawiciela RP w Genewie. Po upadku Grabskiego został nowym premierem rządu RP, zachowując tekę ministra spraw zagranicznych. Po zamachu majowym Skrzyński, nie chcąc współpracować z nową władzą, usunął się z życia politycznego. Jeden z najzdolniejszych polskich dyplomatów, zmarł w wyniku odniesionych w katastrofie samochodowej obrażeń 25 września 1931 r. w Ostrowie Wielkopolskim. P. S., Wandycz, *Aleksander Skrzyński*, passim; H. Korczyk, *Skrzyński...*, s. 454–458.

⁴³ H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 196.

rzem poselstwa RP w Bukareszcie. Jak wspomniano, w grudniu 1922 r. został chargé d'affaires, a od maja 1923 r. był posłem RP w stolicy Rumunii⁴⁴.

Jurjewicz aktywnością w Bukareszcie nie dorównywał Skrzyńskiemu. Niemniej realizował politykę ministra zmierzającą do dalszego zacieśnienia współpracy z Rumunią, traktowaną przez szefa dyplomacji RP jako ważny element urzeczywistnienia koncepcji czwórporozumienia. Uczestniczył też Jurjewicz w przygotowaniu wizyty w Polsce rumuńskiej pary królewskiej oraz premiera Brătianu i ministra spraw zagranicznych Duki. Sekundował mu w odniesieniu do sfery współpracy sił zbrojnych obu państw ówczesny attaché wojskowy kpt. Witold Wielogłowski⁴⁵. Pasywna wobec Rumunii polityka Mariana Seydy – kolejnego ministra spraw zagranicznych RP – siłą rzeczy ograniczyła możliwości działania posła RP, a mało fortunne postępowanie szefa dyplomacji polskiej w sprawie wspólnej kandydatury Warszawy i bloku dunajskiego do Rady Ligi Narodów doprowadziło do niepotrzebnych napięć w relacjach z Bukaresztem. Odpowiedzialnością za tę sytuację Seyda obarczył Jurjewicza i już w sierpniu 1923 r. nosił się z jego odwołaniem⁴⁶. Ostatecznie zdanie obowiązków przez Jurjewicza jako szefa poselstwa nastąpiło w końcu listopada 1923 r.⁴⁷

⁴⁴ *Kto był kim...*, s. 99; *Z działalności Polaków w Odessie*, „Głos Polski”, 3 (16) V 1915, s. 14; A. Urbański, *Memento kresowe. Pro memoria. 4-ta serja rozgromionych dworów kresowych*, Warszawa 1929, s. 70.

⁴⁵ Kpt. Witold Wielogłowski, urodził się 31 lipca 1886, w czasie I wojny światowej służył jako chorąży w armii rosyjskiej na Froncie Rumuńskim, następnie od kwietnia 1921 r. był pomocnikiem attaché wojskowego w Bukareszcie. Po wyjeździe ppłk. Wieniawy Długoszowskiego, od listopada 1922 r. pełnił funkcję attaché wojskowego ad interim. We wrześniu 1923 r. został odwołany. Niedługo potem przeszedł do rezerwy. Zmarł w Warszawie 13 listopada 1947 r. *Wiadomości polityczne*, „Głos Lubelski”, 7.09.1923, s. 2; R. Majzner, *Attachaty...*, s. 170, 172, 179, 185, 192; M. Wrzosek, *Dokumenty polskiego ruchu wojskowego w formacjach rosyjskiego Frontu Rumuńskiego i losy II Korpusu Wojsk Polskich 1917–1918*, „Studia Podlaskie”, t. XVIII, 2009/2010, s. 338–388; G. Plachciak, *Struktura organizacyjna, formy i metody pracy attachatów wojskowych oraz ich udział w działalności informacyjnej Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) w latach 1921–1939*, Szczecin 2009 (niepublikowana praca doktorska), s. 108; <http://www.muzeumwp.pl/oficerowie/?letter=W&page=18>, [dostęp: 21.01.2017]; https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=44959, [dostęp: 21.01.2017].

⁴⁶ H. Walczak, *Sojusz z Rumunią...*, s. 196–218; W. Stępiak, *Dyplomacja polska...*, s. 226–232.

⁴⁷ Po odwołaniu Jurjewicz powrócił do centrali MSZ. Z początkiem kwietnia 1924 r. w ramach redukcji został zwolniony ze służby dyplomatycznej. Kilka miesięcy później w październiku został jednak przywrócony do pracy i skierowany do poselstwa RP w Lon-

Politycy polscy od początku niepodległej Polski doceniali znaczenie stosunków z Rumunią, wskazując na potrzebę ścisłej współpracy politycznej i gospodarczej z tym państwem, która miałaby służyć przeciwstawieniu się ekspansji sowieckiej w Europie Środkowo-Wschodniej. Grunt dla realizacji tej koncepcji mieli stworzyć przedstawiciele dyplomatyczni RP w Rumunii.

Już jednak nawiązanie oficjalnych stosunków dyplomatycznych między Polską a Rumunią okazało się procesem dość złożonym. Rzutował na to brak porozumienia między dwoma ośrodkami rywalizującymi o przywództwo w Polsce, tj. władzami w Warszawie i Komitetem Narodowym Polskim w Paryżu. Wyrazem tego było utrzymywanie w Bukareszcie własnych, mniej lub bardziej tolerowanych przez Rumunów przedstawicielstw: tak zwanej Legacji, na której czele stał Marian Linde, oraz delegata KNP Stanisława Koźmińskiego. W końcu doszło do mianowania posłem RP Aleksandra Skrzyńskiego i uznania go oficjalnie przez władze rumuńskie.

Nawiązanie oficjalnych relacji dyplomatycznych nie przesądzało jeszcze zbliżenia między obu państwami. Był to proces trwający prawie dwa lata, zwieńczony przy wielkiej zasłudze posła Skrzyńskiego podpisaniem aliansu, polsko-rumuńskiego w marcu 1921 r. Kolejnym etapem były działania na rzecz zacieśnienia i rozszerzenia przymierza podjęte przez Skrzyńskiego jako ministra spraw zagranicznych i Pawła Jurjewicza – jego następcę na placówce w Bukareszcie. Proces ten został zahamowany przez nieudolną politykę Mariana Seydy – kolejnego szefa dyplomacji RP.

SUMMARY

Polish politicians had appreciated the importance of relations with Romania since the beginning of the independent Poland, indicating the need for close political and economic cooperation with that country which would serve to resist the Soviet expansion in Central and Eastern Europe.

The establishment of official diplomatic relations between Poland and Romania proved to be a rather complex process. It was essentially affected by the lack of agreement between the two centers competing for leadership in Poland, that is the

---

dynie w charakterze sekretarza. 25 lutego otrzymał nominację na posła RP w Grecji. Na stanowisku tym pozostawał do 1 lipca 1934 r. W grudniu tego roku osiągnął wiek emerytalny i przeszedł w stan spoczynku. Jego dalsze losy nie są znane. *Kto był kim...*, s. 99; *Kronika polityczna*, „Kurier Warszawski”, 29 VIII 1924, wyd. poran., s. 6; *Kronika polityczna*, tamże, 30 V 1934, wyd. poran., s. 5; *Walka o wolność i tradycję*, „Ilustrowana Republika”, 6 VII 1926, s. 1.

authorities in Warsaw and the Polish National Committee (KNP) in Paris. It was manifested by keeping in Bucharest their own representatives, more or less tolerated by the Romanian, the so-called Legation headed by Marian Linde and the delegate of KNP Stanisław Kozłowski. In the end, Alexander Skrzyński was appointed the envoy of the Republic of Poland and officially recognized by the Romanian authorities.

The establishment of official diplomatic relations did not mean, however, immediate rapprochement between the two countries. It was a process lasting almost two years which, thanks to the merits of Alexander Skrzyński, was crowned by signing the Polish-Romanian alliance in March 1921. The next stage consisted of the efforts to strengthen and extend this alliance made by Skrzyński as Minister of Foreign Affairs and Paweł Jurjewicz – his successor to the position of chargé d'affaires, and then an envoy in Bucharest. The process was slowed down by the inept policy of Marian Seyda, the next foreign minister of Poland.

BIBLIOGRAFIA

Archiwalia

Archiwum Akt Nowy w Warszawie
Komitet Narodowy Polski
Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, București
71 /1914, E2, partea I

Źródła drukowane

Pamiętnik I. Zjazdu Przemysłowego w dniach 18, 19, 20 i 21 września 1901 r. w Krakowie, zestawiał M. Dąbrowski, Kraków 1901.
România-Polonia. Relații diplomatice, col. de red. F. Anghel, N. Mareș, D. Preda. București 2003.
Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Stanisławowie za rok szkolny 1879, Lwów 1879.
Wrzosek M., *Dokumenty polskiego ruchu wojskowego w formacjach rosyjskiego Frontu Rumuńskiego i losy II Korpusu Wojsk Polskich 1917–1918*, „Studia Podlaskie”, 2009/2010, t. XVIII.

Prasa

„Gazeta Lwowska” 1901, 1917, 1927
„Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego” 1924
„Głos” 1918
„Głos Polski” 1915
„Goniec Krakowski” 1921
„Ilustracja Polska” 5 II 1904

- „Ilustrowana Republika” 1926
 „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1915, 1918, 1919
 „Kurier Warszawski” 1924, 1934
 „Naprzód” 1902
 „Nowa Reforma” 1903
 „Przegląd Gospodarczy” 1925
 „Słowo Polskie” 1897, 1900
 „Świat” 1916
 „Tygodnik Handlowy” 1923
 „Wiadomości Polskie” 1915
 „Wilno i Lwów” 1950

Opracowania

- Anghel F., *Okupacja Pokucia przez Armię Rumuńską (24 maja – początek sierpnia 1919) i początki stosunków polsko-rumuńskich*, „Przegląd Historyczny” 1998, nr 2.
- Anghel F., *Wspólna pamięć Intermarium. Określenie przebiegu granic i nawiązanie stosunków dyplomatycznych między Rumunią a Polską po I wojnie światowej. România Mare oraz Polonia Restituta*, [w:] *Międzymorze. Nadzieje i ograniczenia w polityce II Rzeczypospolitej*, red. E. Znamierowska-Rakk, Warszawa 2016.
- Buňhak H., *Początki sojuszu polsko-rumuńskiego i przebieg rokowań o konwencję wojskową w latach 1919–1921*, „Dzieje Najnowsze” 1973, z. 3.
- Buňhak H., *Polska a Rumunia 1918–1939*, [w:] *Przyjaźnie i antagonizmy. Stosunki Polski z państwami sąsiednimi w latach 1918–1939*. Red. J. Żarnowski. Warszawa 1977.
- Czekanowski J., *Koźmiński Stanisław (1877–1938)*, PSB, t. XV, Warszawa 1970.
- Dascălu N., *Relații româno-polone în perioada interbelică (1919–1939)*, București 1991.
- Dubicki T., *Studenci polscy w Rumunii w latach 1939–1945*, „Przegląd Historyczny” 1990, nr 1–2.
- Faryś M., *Konstanty Skirmunt, 11 czerwca 1921–26 czerwca 1922*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długołęckiego i K. Szczepanika, przy współpr. J. Farysia i H. Walczaka, Szczecin 2014.
- Fischer A., *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Zarys dziejów*, Lwów 1927.
- Historia dyplomacji polskiej*, t. 4, 1918–1939, red. P. Łossowski, Warszawa 1995.
- Kamiński M.K., Zacharias M.J., *Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1939*, Warszawa 1998.
- Klimecki M., *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Warszawa 2000.
- Korczyk H., *Skrzyński Aleksander Józef (1882–1931)*, [w:] PSB, t. XXXVIII, 1997–1998
- Krasuski J., *Tragiczna niepodległość. Polityka zagraniczna Polski w latach 1919–1945*, Poznań 2000.
- Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. nauk. J.M. Majchrowski, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994.

- Landau Z., *Linde Hubert Ignacy (1867–1926)*, *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. XVII, 1972.
- Łaptos J., *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quaid'Orsay*, Warszawa 1993.
- Majchrowski J.M., *Ulubieniec Cezara. Bolesław Wieniawa-Długoszowski. Zarys biografii*, Wrocław 1990.
- Majzner R., *Attachaty Wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, Częstochowa 2011.
- Morawski W., *Słownik historyczny bankowości polskiej do 1939 roku*, Warszawa 1998.
- Piawski K., *Górka Olgierd (1887–1955)*, PSB, 1959/1960, t. 8.
- Płachciak G., *Dyplomacja wojskowa II Rzeczypospolitej w okresie kształtowania się państwa polskiego w latach 1919–1921*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2008, nr 3–4.
- Płachciak G., *Struktura organizacyjna, formy i metody pracy attachatów wojskowych oraz ich udział w działalności informacyjnej Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) w latach 1921–1939*, Szczecin 2009 (niepublikowana praca doktorska).
- Rezmer W., *Olgierd Górka – żołnierz, polityk, polski attaché wojskowy w Rumunii*, [w:] *Polska i Rumunia. Wspólnie – obok – blisko. Polonia și România. Împreună, alături, aproape*, red. S. Iachimovschi, K. Stempel-Gancarzyk, E. Wieruszewska-Calistru, Suceava 2015.
- Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945. A Biographical Dictionary of the Polish Foreign Service 1918–1945*, t. (v.) III, opr. K. Smolana, Warszawa 2010.
- Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945. A Biographical Dictionary of the Polish Foreign Service 1918–1945*, t. (v.) II, opr. K. Smolana, Warszawa 2009.
- Stawecki P., *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918–1939*, Warszawa 1994.
- Stępnik W., *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998.
- Stępnik W., *Początki stosunków dyplomatycznych Polski z Rumunią (1918–1919). Studia z dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej*, T. XXVII, 1992.
- Urbański A., *Memento kresowe. Pro memoria. 4-ta serja rozgromionych dworów kresowych*, Warszawa 1929.
- Walczak H., *Sojusz z Rumunią w polskiej polityce zagranicznej w latach 1918–1931*, Szczecin 2008.
- Walczak H., *Sprawa ustanowienia oficjalnych stosunków dyplomatycznych między Polską a Rumunią w latach 1918–1919*, [w:] *Polska i Rumunia od historycznego sąsiedztwa do europejskiego partnerstwa. Materiały z sympozjum. Polonia și România – de la vecinătatea istorică la parteneriatul european. Materialele simpozionului*, oprac. red. i korekta S. Iachimovschi, E. Wieruszewska-Calistru, Suceava 2009.
- Walczak H., *Dyplomacja polska wobec ugody bukareszteńskiej (22 lutego 1922 roku)*, [w:] *Z dziejów Rosji i Polski w XX wieku. Księga dedykowana Profesorowi Richardowi Piapesowi*, pod red. H. Kocójca, R. Małka i M. Szczerbińskiego, Gorzów Wlkp. 2006.
- Walczak, *Problem ukraiński w stosunkach polsko-rumuńskich w czasie wojny o Galicję Wschodnią w latach 1918–1919. Wrzesień 1939 roku. Geneza II wojny światowej*

- w polskiej perspektywie, t. 1, *Wojsko, wojna, jeniectwo*, red. J. Faryś, T. Sikorski, P. Słowiński, Gorzów Wlkp 2010.
- Walczak H., *Sojusz z Rumunią w środkowoeuropejskiej i bałkańskiej polityce Polski w pierwszej połowie lat dwudziestych XX wieku*, [w:] *Międzymorze...*
- Walczak H., *Sprawa sojuszu polsko-rumuńskiego w latach 1919–1921 w świetle raportów i depesz posła RP w Bukareszcie A. Skrzyńskiego. Bliżej siebie. Rumuni i Polacy w Europie. Historia i dzień dzisiejszy. Materiały z sympozjum. Mai aproape unii de alții. Românișipoloneziîn Europa. Istorieși prezent. Materialelesimpozionului*, red. S. Iachimovschi, E. Wieruszewska, Suceava 2006.
- Walczak H., *Wizyta Naczelnika Państwa J. Piłsudskiego w Rumunii w 1922 r.*, [w:] *Józef Piłsudski (1867–1935). Polityk, wódz, mąż stanu*, red. J. Faryś i T. Sikorski, Szczecin 2005.
- Wandycz P.S., *Aleksander Skrzyński. Minister spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2006.
- Wojtaszak A., *Generalicja Wojska Polskiego 1918–1926*, Warszawa 2012.

Netografia

- <http://e-radar.pl/pl/magazyn/04-2015/kury,nie,lataja.html>, [dostęp: 28.01.2017].
- <http://www.muzeumwp.pl/oficerowie/?letter=O&page=8>, [dostęp: 21.01.2017].
- <http://www.muzeumwp.pl/oficerowie/?letter=W&page=18>, [dostęp: 21.01.2017].
- <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.86910>, [dostęp: 26.01.2017].
- https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=44959, [dostęp: 21.01.2017].
- <https://www.geni.com/people/helena-linde/6000000029718239056>, [dostęp: 20.01.2017].
- <https://www.geni.com/people/marian-linde/6000000029736076573>, [dostęp: 21.01.2017].
- https://www.myheritage.pl/person-1500016_240414851_240414851/dr-marian-linde, [dostęp: 20.01.2017].